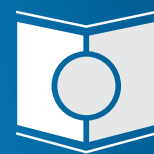

הדף היומי בהלכה

נדונים מרכזיים הנלמדים בחודש במסגרת הדף היומי בהלכה

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

גליון מס' 37 חודש תשרי תשע"ז

החומר הנלמד בחודש תשרי: סי' קס"ב סעי' ב' - סי' קס"ח סעי' י'.

החודש הזה לכם...

להזהיר גדולים על הקטנים

חגי תשרי הם הראש והלב של השנה היהודית. אחרי העבודה של חודש אלול, ההתקרבות לקב"ה בתשובה ובמעשים טובים, בא חודש תשרי שנפתח בראש השנה יכתובו וביום כיפורים יתמונו - וחיל ורעדה יאחזון, ונמשך בלך אכול בשמחה לחמך, ב'ושאבתם מים בששון וב'שישו ובשמחו בשמחת התורה.

כל יהודי, באשר הוא, מרגיש התעלות והתקרבות לבוראו בימים נשגבים אלו. הלב משתוקק לראות באור פני מלך, ההרגלים עסוקות בריצה לתקיעות, לרכישת ארבעה מינים, בריקוד ופיזוז לכבודה של תורה, וכל איברי הגוף כולם ממליכים אותו יתברך עליהם ועלינו, כמהים ונכספים לעשות רצון קונם וחפץ צורם.

גדולי הדורות כבר לימדונו שהעבודה העיקרית בחודש תשרי צריכה להיות המשכת הקדושה וההתעלות לשאר ימות השנה. אל לנו להסתפק בשמחה של מצווה ובאימת הדין בימי תשרי, עלינו להשתדל בכל כוחנו כדי להמשיך את הרגז וההתעלות הזאת גם לחודשים הבאים עלינו לטובה.

הרה"ק בעל ה'נועם אלימלך' מליזענסק אף המליץ על כך את דברי רש"י בפרשת אמור: "להזהיר גדולים על הקטנים", לקחת מהזוהר של הימים הגדולים ולהזהיר את הימים הקטנים שיהיו גם הם כזוהר הרקיע מזהירים. כמו"כ ביאר צדיקי הדורות בדרך זו את שאנו אומרים בזמירותיו של רבינו האריז"ל בליל שבת: "יהי רצון מקמיה דתשרי על עמיה" - שחודש תשרי יחול על עמו ישראל בכל חודשי השנה.

ויהי רצון שבזכות ההתאגדות וההתחזקות בלימוד ההלכה, אשר כל תכליתו הוא לעשות את רצון ה' בפועל בעולם הגשמי, נזכה יחד עם כל בית ישראל לגאולה השלמה במהרה, ונשאב מים בששון ממעיני הישועה.

גמר חתימה טובה

העורך

מצוות עירובין היא כחוק שאומות העולם מחרפין בה את ישראל, הייתכן שפת לחם אחת תתיר לטלטל בחצר מבית לבית, וכי מה יש בה בפת זו?

הרב ישראל ליוש

הם עשיית רצונו יתברך. הגה"צ רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א ספר על דודו הגאון רבי אליהו מישקובסקי זצ"ל שפעם נסע במונית, נהג המונית פנה אל ראש הישיבה: 'אל יחשוב כבודו כי אני מנותק מהקב"ה ומהיהדות, יודע אני היטב את הלכות היהדות, אבל אני נראה כמו שאני נראה כי היהדות עוצרת אותך מלהתקדם, העולם מתקדם עם הטכנולוגיה, והיהדות וקיום ההלכות עוצרת את הקדמה, שמע הגאון רבי אליהו את דבריו ברוב קשב, אך לא הגיב מאומה.

הם המשיכו בנסיעתם והנה רמזור אדום מולם, הנהג עצר את המונית כחוק, פנה אליו ראש הישיבה: 'מדוע אינך מתקדם? 'כבוד הרב אינו רואה שיש רמזור אדום' ענה הנהג בתמימות, 'עזוב' ענה לו הרב 'תתקדם! מדוע הנך עוצר?'. הנהג לא הבין את דברי הרב, אבל בינתיים הרמזור הפך לירוק והם המשיכו בנסיעתם. והנה שוב רמזור אדום בדרכם, וגם כאן עצר הנהג כחוק, ושוב פונה אליו ראש הישיבה: 'מדוע אתה עוצר ואינך מתקדם? הנהג המום משאלתו של הרב תמה בקול: 'כבוד הרב אני מתפלל עליך, אתה נראה אדם רציני שומר חוק, יש חוקים מתי מותר לנסוע ומתי לא, מאוד מסוכן לנסוע באור אדום!'... 'עכשיו הבנת', הסביר לו הרב, 'אתה רוצה להתקדם, אבל אתה מבין שלפעמים מסוכן להתקדם, חייבים להיות חוקים שעושים סדר ופעמים שהם אף עוצרים אותך מלהתקדם. תאר לך כמה מסוכנת היתה הנסיעה בכביש אם לא היו חוקים שעוצרים אותנו מלהתקדם. כך גם חוקי התורה נועדו כדי לעצור אותנו משטף החיים, שלא נתקדם ונשוט בחיינו מבלי משים לב. בלי חוקי התורה וההלכות שכביכול 'עוצרים' אותנו מלהתקדם, מי יודע איך היינו נראים'.

בשמחה ובחווה מקדמים אנו בברכה את פני אלפי המצטרפים החדשים שהחלו ללמוד את 'הדף היומי בהלכה' לכבוד יומא דהילולא דמרנא החפץ חיים זיע"א, ולרגל השנה החדשה שחלה עלינו לטובה ולברכה, ובחודש זה יזכו הלומדים החדשים עם הלומדים הוותיקים לסיים כאיש אחד בלב אחד ללמוד הלכות נטילת ידיים.

הגמרא במסכת שבת (י"ד ע"ב) אומרת: אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידיים, יצתה בת קול ואמרה (משלי כג-טו) בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני, (משלי כז-יא) חכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דבר.

בספר מוצל מאש להר"י אלפנדי ביאר את הקשר שבין מצוות הללו - עירובין ונטילת ידיים, מדוע שלמה המלך תיקנם יחד, ומדוע דווקא עליהם אמרה בת קול את הפסוקים הללו. וכך הוא אומר: מצוות עירובין היא כחוק שאומות העולם מחרפין בה את ישראל, הייתכן שפת לחם אחת תתיר לטלטל בחצר מבית לבית, וכי מה יש בה בפת זו? ואילו נטילת ידיים היא מצווה שיש בה היגיון, שהרי היא ממידת הניקיון והתפנוק, ולכן שלמה המלך תיקנם יחד, כדי להראות שהתורה איננה שכל אנושי, אלא היא רצון ה' יתברך, וכשם שמצוות נטילת ידיים אנו עושים אותה בשמחה ובהבנה, כך גם מצוות עירובין למרות שהיא פחות מובנת ומושכלת עושים אנו אותה באותה הבנה ובאותה שמחה, שהרי כל עשיית המצוות אינן משכלנו ומהיגונו אלא הן קיום רצונו של הקב"ה.

לומדי ההלכה דבר יום ביומו, הלא מתחזקים במדה זו ביתר שאת, כי כל העת הם עוסקים בבירור הלכות אורח חיייהם לידע את אשר רוצה מהם בורא העולם, וכל קיום ההלכות

בכל מקום ובכל זמן

קו השיעורים של 'דרשו'

077-261-3337

לשמיעת שיעורי הדף היומי בהלכה הקישו 3
משך שיעור יומי כ-5 דקות

מצטרפים ללימוד
'הדף היומי בהלכה'

דף היומי: בבא מציעא ט"ו. - מ"ד:

קניין משניות: אהלות פרק א' מ"ז - פרק ה' מ"א

דף היומי בהלכה: סי' קס"ב סעי' ב' - סי' קס"ח סעי' י'.

מוסר: 'אהבת חסד' ח"א פרק ו' אות ג' - ח"ב פ"ב 'גם נוכל לומר'.

המבחן יתקיים א"ה ביום שישי בחשון במקדי הבחינה של 'דרשו', ובכוללים (על דה"י בהלכה בלבד) ביום חמישי ט' חשון.

לומדים
החודש

הסוגיא המרכזית

נידונים מרכזיים הנלמדים
ב'דף היומי בהלכה' החדש*

האם אפשר ליטול ידים לכתחילה במשקה 'לימון ליים'? ובמה הוא שונה ממשקה 'קולה'?
קוף, יבלת, כויה, קילופי עור, האם חוצצים בנטילת ידיים לסעודה? דברים שאין בהן
ממשות, כגון דיו של צבע, האם חוצצים לנטילת ידיים? במה שונה טבעת שחוצצת
בנטילת ידיים, לאגד הלולב שאינו חוצץ בנטילת הלולב? האם מותר ליטול ידיים
לסעודה בבית הכסא או בבית המרחץ? מי שעל ידו האחת יש תחבושת, ואינו נוטל
אלא יד אחת, האם יכול לברך 'על נטילת ידיים' בלשון רבים?

האם אפשר ליטול ידים לכתחילה במשקה 'לימון ליים'? ובמה הוא שונה ממשקה 'קולה'?

בהלכות נטילת ידיים (סימן קס סעיף יב) הביא השו"ע שלוש דעות האם שאר משקאות מלבד מים כשרות לנטילת ידיים, ובדעה השלישית כתב שיש מי שאומר שכל מי פירות כשרים לנטילת ידיים בשעת הדחק [והוסיף הרמ"א וכל שכן שמותר ליטול ידיים בשעת הדחק בשכר או מי דבש שיעקרו מים].

וכתב המשנ"ב (סי' קסד), שלדינא יש להורות כדעה זו להלכה, להקל בשעת הדחק ליטול ידיים במי פרות [ולא בין].

ויש לדון לדעה זו האם מותר בשעת הדחק ליטול ידיים בשאר משקאות ממותקים? בשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ו תשובה ד) כתב, שבמי סודה או משקה ממותק ללא צבע כמו משקה הלימון ליים, כיון שאין בהם שניני מראה ממראה המים, ודאי שהם כשרים לנטילה ואף יכול לברך על נטילה זו. אבל אם יש בהם צבע כגון משקה קולה או קפה, דינם כמי פירות שכשרים בדיעבד, אך לא יברך עליהם כמו שכתב בשעה"צ (סי' קט), ומכל מקום יש להעדיף על מי פירות כיון שעיקרם מים [והחמד משה (סי' ה) כתב שיש לדקדק כן מלשון הרמ"א וכל שכן שמותר ליטול ידיים בשעת הדחק בשכר, והיינו משום שיעקרו מים].

ולענין נטילת ידיים בשמן ודבש, כתב בשו"ע הרב (סי' פ"ו) שכיון שאינם מנקים, אי אפשר ליטול בהם ידיים, וכעין זה כתב בשו"ת אור לציון (שם) ששמן פסול לנטילה כיון שנאמר בו סיכה ואינו מנקה, ולכן אינו מועיל לנטילת ידיים, והביא בשם הכף החיים (סי' ע"א) ששמן וכל דבר שאינו מנקה, אינו מועיל לנטילת ידיים ואפילו בשעת הדחק [ומקור הדברים בב"י שכתב שאף לדעות שאין צריך מים לנטילת ידיים, מכל מקום אי אפשר ליטול בדבש כיון שאינו מנקה].

קוף, יבלת, כויה, קילופי עור, האם חוצצים בנטילת ידיים לסעודה?

בדני חציצה בנטילת ידיים לסעודה, הביא השו"ע (סימן קסא סעיף א) כמה חציצות המצויות שפוסלות לנטילת ידיים. ובמשנ"ב (סי' ק"ג) כתב שמלבד דברים אלו, התבאר בשו"ע ביו"ד (סימן קצ"ח) עוד דברים המצויים החוצצים בנטילה, ויש מהם המצויים מאד ונביאים בקצרה:

קוף התחוב בבשר, כתב השו"ע (יו"ד סי' קצ"ח סי"א, ראה ש"ך שם סי' ק"ז-י"ז) לענין טבילה, שאם הקוף בולט מהבשר או שווה לו, הוא חוצץ. ואם הקוף נתחב בעומק הבשר אף על פי

בשפשוף על ידי מים, ומה שנשאר הוא חזותא שלא שייך בו חציצה. וכן כתב האג"מ (או"ח ח"ב סי' ק) לענין נט"י שאחר שניקה הממשות של הדיו והצבע, מה שנשאר הינו חזותא ומותר ליטול הידיים כמבואר במשנ"ב סי' ק"ד. ולענין שאריות יין הדבוקות ליד, היה נוהג החזו"א (דינים והנהגות פ"א אות ו) לרוחץ לאחר הקידוש בשבת, קודם שנטל ידיו.

ולענין משחת ווזלין, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני נדה ע"ב ש) לענין טבילה, שיש בה ממשות וחוצצת.

במה שונה טבעת שחוצצת בנטילת ידיים, לאגד הלולב שאינו חוצץ בנטילת הלולב?

טבעת שנשים לובשות על אצבעותיהן, כתב השו"ע (סימן קסא סעיף ג) שיש להסירה בשעת הנטילה כי נחשבת כחציצה.

ויש לדון לכאורה להיתר, ממה שהטבעת נועדה לנוי, ומבואר בגמ' (סוכה ל"א, א) לענין נטילת לולב, שאף אם אוגדו בדבר שאינו ממין הלולב, אינו חוצץ, משום שהאגד עשוי לנוי, וכל דבר שהוא לנוי אינו חוצץ?

והביא הגר"ש וואזנר (שערוי שבט הלוי סי' קצ"ח סי' ג) בשם פתח הבית שתיירץ, שהיינו רק במקום שהוא נוי לחפץ עצמו כגון בית יד ללולב שהוא נוי ללולב, אבל כאן הטבעת היא נוי לאדם כתכשיט ולא ליד, והיד היא זו שצריכה נטילה ללא חציצה. וסיים הגר"ש וואזנר שהדברים צריכים ביאור.

האם מותר ליטול ידיים לסעודה בבית הכסא או בבית המרחץ?

טעם נטילת ידיים, התבאר במשנ"ב (סימן קס"ב סי' א) והוא מהשו"ע (סימן קנ"ח) שהוא משום שידיים עסקניות הן, ולכן גזרו עליהן טומאה, אם לא שיהיה ברביעית מים.

ומשום שהטעם משום טומאה, יש לדון האם אפשר ליטול ידיים בבית הכסא או בבית המרחץ שהם מקומות שיש בהן רוח רע וטומאה?

בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' לו) כתב, שבשעת הדחק כגון שהוא בדרך ואין לו מקום אחר ליטול ידיו ומצטער אם לא יאכל, בוודאי מותר, אלא שיזרה לברך את הברכה בחוץ. ודעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"כ ס"ד) ודבר הלכה (סי' לו) שבבית הכסא אין ליטול אם לא בשעת הדחק, אך בחדר האמבטיה מותר לכתחילה, וגם אם יש בו שירותים יש מקום להקל על ידי פריסת וילון, ומ"מ את הברכה תמיד יאמר בחוץ. ובשו"ת אור לציון (ח"א סי' א) כתב שמותר ליטול בחדר הרחצה או השירותים ולברך בחוץ [אלא

שאפשר לראותו, או אף אם הוא בולט מהבשר אך עלה עליו קרום, אינו חוצץ.

יבלת, כתב הרמ"א (שם סכ"ב) שאינה חוצצת. ואף כשיודע שעתידי להסירה, כתב הלחם ושמלה (לחם סי' נג) שאינה חוצצת [וכן הורה הגר"ש וואזנר (שערוי שבט הלוי נדה סי' קצ"ח ס"ב סי' ד)].

ולענין קילופי עור המדולדל, כתב החכמ"א (כלל ק"ט ס"ז) שאינם חוצצים לפי שהמים יכולים לבא תחתיהם [ומכלל דבריו שקילופי עור גדולים שרואים בחוש שאין המים נכנסים תחתיהם, הרי הם חציצה], ואף אם העור המדולדל כואב לו ורוצה להורידו, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני נדה ע"ב ש) שאינו חוצץ לנטילת ידיים.

אבעבועות מלאות מים [כמו שלפוחיות הנגרמות מכוויה], דעת הגר"ש וואזנר (שם, וכן בסעי' ט סי' א) שאם הן שלמות או שנשאר רק חתיכות עור קטנות תלויות אין כאן חציצה [אכן אם נפתחו ויש בפנים מוגלה או שנשאר חתיכות עור גדולות תלויות, נראה שחוצץ].

ציפורן המדולדלת, כתב השו"ע (שם סכ"א) שאם פירשה מיעוטה, חוצצת. פירשה רובה, אינה חוצצת. וכן כתב השו"ע הרב (כאן סי' ט"ז) שבפירשה מיעוטה יש לקוף אותה קודם הנטילה. וביאר הט"ז (יו"ד שם סי' כב) שכשפירשה מיעוטה החלק שפירש צמוד לבשר ואין המים יכולים לבא מתחתיו וחוצץ, מה שאין כן כשפירשה רובה, החלק שפירש כבר אינו צמוד ובאים המים תחתיו [ובט"ז שם הביא ביאורים נוספים בדיון זה].

דברים שאין בהן ממשות, כגון דיו של צבע, האם חוצצים לנטילת ידיים?

השו"ע (סימן קסא סעיף ב) הביא את ההלכה שצבע הנמצא על היד פסול לנטילה אם יש בו ממש. והביא המשנ"ב (סי' י"ד) שמשמע שכל צבע שאין בו ממש, ורק חזותא בעלמא, אין שייך בו חציצה [ולענין צבעים או נשים שדרכן לצבוע, ראה בשו"ע שם שכיון שרגילים בכך אין הצבע חציצה אצלם].

וגדר אין בו ממש, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני נדה ע"ב ש"ט) שהוא כל דבר שלא ניכר על ידי המישוש. ואף שכל דבר יש בו איזה שיעור של ממשות, מ"מ אם עכשווין אין מרגישים בו כלל, אנו מתייחסים אליו כדבר שאין בו ממש. ודיו המצוי בזמננו, כתב הדרכי תשובה (יו"ד סי' קצ"ח סי' ק"ג) שכיון שהוא דק ממש כמו מים ואין בו שום עובי אינו חוצץ וכן כתב הא"א (בוטאשטש, מהדו"ת).

ולענין מה שמצוי שהידים מתלכלכות מחומרים במטבח או מיזיד של תרופה וכדו', דעת הגר"ש וואזנר (שערוי שבט הלוי סי' קצ"ח סי' ז) לענין טבילה שיש להוריד את הממשות

* הנושאים המובאים במדור זה מקורם במ"ב מהדורת דרוש בסימנים אלו, ולהלכה למעשה יש לעיין במקורות.

שו"ע קס"ז סעי' ה': לא יבצע עד שיביאו לפניו מלח כו', ובהג"ה הוסיף:
ומכל מקום מצוה להביא על כל שלחן מלח קודם שיבצע כי השלחן דומה
למזבח והאכילה כקרבן... והוא מגן מן הפורענות.

בספה"ק 'באר מים חיים' (פרשת ו), כתב טעם למה שציוותה התורה "על כל קרבן תקריב מלח", ש"סוד הקרבנות שהוא ליחיד הארץ ומלואה לא-ל עליון ברוך הוא, כי כל ברואי הארץ התחתונה הלזו נכללים בארבעה מינים כוללים דומם צומח חי מדבר", ומבאר שבקרבן היו כל ארבעת הדרגות, שהמדבר הוא האדם המקריב, החי הוא הקרבן עצמו, הצומח הוא הנסכים והמנחות שמקרום מהצומח ואילו הדומם הוא המלח, וכעין זה כתב גם הרה"ק מראדומסק בספרו 'תפארת שלמה' (פרשת יתרו).

ובהמשך הדברים כתב ה'באר מים חיים': "ואמנם עתה בעוונותינו שגלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו ואין אנו יכולים להקריב קרבנות בבית עולמים ולא נשאר לנו בלתי אם גוויותינו... ובשולחנו של אדם הנמשל לקרבנות על המזבח כמו שאמרו חז"ל... אם בעל נפש אתה שים לבך לדברים הנזכרים לזרז עצמך בהיחוד שכל העולמות כולם לא נבראו ואינם מתקיימים כי אם על ידך תתלבש באימה ותתאזר ברעדה ותעטף במורא ובושה והכנעה במחשבה ודיבור ומעשה ביראה ואהבה ושמחה רבה ובזה יהיו כל בגדיך לבנים ושמן על ראשך לא יחסר ותזכה ליחוד שמו הגדול והקדוש וליחוד עצמך לצור העולמים ברוך הוא, והוא תכלית כל התקוות וקץ כל השמחות כאמור".

ובספה"ק י"ט לב' (פרשת תרומה) נתן טעם למה שמקפידים לטבל הפת במלח אפילו אם עירב הנחתום מלח בעיסה, ומבאר שהמלח הוא תבלין שאינו עיקר והוא נותן טעם למאכל העיקרי, ועל כן אנו מטבלים פתנו במלח, כדי שנזכור שכל עבודת האכילה היא רק כנותן טעם ללימוד התורה וקיום המצוות, שהאכילה היא רק כדי שיהיה לאדם כח וממנו נוכל לעבוד את ה'.

לאור הדברים האלו אולי נוכל לתת טעם נוסף במה שכתב הרמ"א בשם התוס' והגהות אשרי, שהמלח על השלחן מגן מן הפורענות, הן מצד היות המלח המשלים של חלק הדומם להקרבן כל הכוחות והטבעים לקב"ה, והן מצד היותו מזכיר ומעורר על כך שהאכילה כולה היא תפלה ללימוד התורה וקיום המצוות, ואז לא יוכלו המקטרגים להיתפס בה כדי להשטין על ישראל.

שמ"מ ראוי לירא שמים לעשות צורת הפתח כנגד האמבטיה או האסלה, כדי שיוכל ליטול ידיו שם בשופ"ן, ורק כנגד חלל האמבטי' או האסלה אין ליטול משום ששורה שם רוח רעה. אכן בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' קסג) כתב שמותר לכתחילה ליטול ידיים אף במקלחת של המקווה, אם מתרחצים בו רק בצונן, אבל אם מתרחצים בו גם בחמין, יזהר לכתחילה לא ליטול שם את ידיו. וכן לענין נטילת ידיים בבית הכסא שברכבת, כתב הגר"ש וואזנר (מכתב בקובץ מבית לוי ח"ז עמ' עא) שאם אין לו מים אחרים יטול ידיו שם, אך יזכור לברך ברכת על נטילת ידיים בחוץ, ובלבד שאין שם ריח רע והמקום נקי והצואה אין שוהה שם בקביעות.

מאיךך לענין נטילת ידיים בבית הכסא, כתב החזו"א (או"ח סי' כד סי"ב) שאינה מועילה, והוסיף שהוא הדין שאינו יכול ליטול ידיו בבית הכסא, ובעוד המים טופחים על ידיו לצאת החוצה ולנגב ולברך, שהרי אף שהנכנס לבית הכסא צריך נטילה, מבואר הטעם באחרונים שהוא משום רוח רעה, בכל זאת יתכן שיש בזה גם משום זוהמא [ונמצאו ידיו מזהמות וצריך נטילה לאכילה] וקשה להקל בזה. וכעין זה כתב בשו"ת אגרות משה (אהע"ז ח"א סי' קיד) לענין נטילה לאכילה. והוסיף החזו"א (שם), שאף אם נטל כדון ואחר כך הכניס את ידיו לבית הכסא, בטלה טהרת ידיו וצריך נטילה חדשה.

מי שעל ידו האחת יש תחבושת, ואינו נוטל אלא יד אחת, האם יכול לברך 'על נטילת ידיים' בלשון רבים?

מי שיש לו רטיה או תחבושת על ידו, כתב השו"ע (סימן קסב סעיף י) שדי לו שיטול רק במקום שאין רטיה ויזהר שלא יגעו המים של הנטילה ברטיה שלא יחזרו המים שעל הרטיה ויטמאו את היד. ואם שתי ידיו מכוסות בתחבושת ואינו יכול ליטול כלל, כתב המש"ב (סי' טו) שיכרוך ידיו במפה.

ואם רק ידו האחת חבושה בתחבושת, שנוטל יד אחת בלבד, האם יברך על נטילה זו, והאם יברך 'על נטילת ידיים' בלשון רבים?

בשו"ת רב פעלים (ח"א או"ח סי' ה) כתב, שכיון שאינו נוטל אלא יד אחת לכאורה יש להסתפק אם יש לברך על כך, ומ"מ דעתו נוטה שיברך, ואע"ג שקי"ל ספק ברכות להקל, בכל אופן יש לחשוש למנוע את הנוטל מלברך, כיון שבברכה הקבועה על המצוה, מצינו שהקפידו רבנן שלא לעשות את המצוה בלא ברכה. והביא שאף הגאון תבואות שור (סי' י"ט סי' ק"ז, הבא בשערי תשובה לעיל סי' ה סי' ק"ב) כתב שמוטב להכניס עצמו בספק גרם ברכה שאינה צריכה, מלהיכנס בספק שימנע מלברך על עשיית המצוה. וכן ציין הכף החיים (סי' ד סי' ק"ז) לרב פעלים, והביא שכן כתב הזבחי' צדק (שו"ת בסוף ח"ב סי' י).

והוסיף הרב פעלים, שאף שנוטל רק יד אחת יכול לברך על נטילת ידיים [בלשון רבים], ואין זה מיחזי כשיקרא, כיון שהברכה מתייחסת לעיקר התקנה והמצוה שתיקנו חז"ל, ולא על מה שהוא עושה עתה. וכן מבואר בדברי המש"ב (סי' קע סי' ג) בשם המ"א, שכתב שמי שעשה צרכיו הקטנים ושפשף הניצוצות בידו האחת יטול אותה, ויברך 'על נטילת ידיים' [אמנם כתב הרב פעלים שאין ספקו נפשט מדברי המ"א, ששם ידו השנייה נשארה טהורה משא"כ בידו דידן ידו החבושה נשארה טמאה, ונמצא מעין טהרה לחצאים].

וכעין זה דעת הגר"ש אויערבך (נשמת אברהם ח"ה עמ' קסו). ראה גם מהד"ב סי' קסא אות ב) לענין מי שיש לו על ידו אחת תחבושת או פלסטר ואסור שיגע בהם מים וקשה לו ליזהר מלהרטיב אותם בשעת הנטילה, שיכרוך יד זו במפה ויטול כדון את ידו השנייה, ויכול לברך על נטילה זו [אך לא הזכיר אם יכול לברך בלשון רבים על נטילת ידיים].

המורדים שהודו למוזא שלקח מהם את בגדיהם

בספרו 'אהבת חסד', הנלמד בימים אלו ע"י לומדי דה"י בהלכה, מביא מרנא הח"ח משל נפלא להסביר את דברי חז"ל בסנהדרין: האי מאן דשקלוה לגלימה בבי דינא לזמר זמורי (זה מי שלקחו את בגדו בבית הדין - כלומר, שנתייב ולקחו את בגדו - שישיר שירה).

"ונבאר הענין בטעמו בדרך דמיון: בעיר אחת היה כת של מורדים, וחברו אליהן כמה אנשים. וכדי לחזק חברתן, הסכימו ביניהן, שכל אנשי החבורה שלהן ילבשו מין בגד אחד צבוע בשני משאר אנשים, כדי שיכירו זה את זה מרחוק. ויהי היום וילכו לבתי המשתה, וישכרו הרבה, ונמצאו מחברתן איזה אנשים, שלא רצו לשלם, ולא הניחם בעל הבית לצאת החוצה, עד שהכרחו להניח בגדיהם תחת ידו למשכון, ויצאו מביתו בזעם.

"ובמשך זמן מועט נודע סודן להמלך, והסימן שעשו ביניהן. ותפשו כל מי שהיה בו הסימן הזה, ובדקו אחר מעשיהן, ונתברר מרידתן. ועל ידי זה ירדו הם וכל נכסיהם לטמיון, לבד אלו שלא היה עליהן המלבושים, לא הכירו בהן ונצולו. ויאמרו איש אל רעהו: אנו חשבנו שבעל הבית עשה עמנו רעה, במה שהנחנו הבגדים תחת ידו; טובה גדולה עשה לנו, שנשארו בחיים על ידו. נלכה אליו ונתן לו גדל תשואת חן על זה הפעם, ועל להבא נקבל על עצמנו, שלא לעשות עוד כמעשה חברינו הרעים, כדי שלא להתפש כמותם.

"כן ממש בענינו, צריך שידע האדם בנפשו, כי סבת הגזל, ובפרט כשהוא לובש מלבוש שאינו נקי מגזל וחמס, הוא סבה לאבד את יתר הממון של החר שיש לו. וכמו שידוע מדברי חז"ל... ועל כן יפה אמרו חז"ל. כי כשבית דין ראו שהמלבוש שהוא לובש הוא גזל בידו, ופסקו שיתן לחברו, צריך לזמר ולשמח בזה, כדי שלא יתפש על ידו למעלה וליצא נקי מנכסיו על ידי זה".

החזק במוסר

מעניני לימוד המוסר בדף היומי בהלכה

להידודי שמעתתא... עיון בדבר הלכה

נגיעה באוזן הכלי לפני הנטילה

כתב השעה"צ (סי' קס"ט ס"ק מ"א) שאם בתחילה כשבא ליטול ידיו מכלי אין אוזן הכלי נגובה לא נטמאו המים, דהוי כמו שנגע בידו במים שבכלי שלא בשעת נטילה, כמבואר לעיל (סי' קס"ט ס"א) דלא נפסלו המים על ידי זה, והכא נמי הרי אותה היד לא נטל עדיין.

ולכאורה צ"ע א"כ מדוע כתב המשנ"ב (ס"ק מ"ה) שאם אחר שלא נטל ידיו נגע בידיו הלחות אף לאחר שנטלן שתי פעמים צריך לנגבן ולחזור וליטלן שנית, והרי המים שעל ידו של הנוטל טהורים הם, ואין האחר מטמאן כיון שלגביו אין זו שעת נטילה והרי זה כאילו הנוטל נוגע באוזן הכלי.

תשובות יש לשלוח לפקס 02-6540269 עד כ"ה תשרי תשע"ו. בין השולחים תשובה נכונה תערך הגרלה על סט משנה ברורה מהדורת דרשו.

תשובות לחידודי שמעתתא גליון 36 אלול תשע"ו

לענין השאלה שנשאלה בעלון הקודם מ"ש הנוטל ידיו במים שחזרו לחומם הרגיל דמשמע בדברי המשנ"ב דהם מותרים לכתחילה מהנוטל ידיו במים שחזרו למראיהם הקודם דמבואר באחרונים דהם מותרים רק מספק לקולא.

נציין לתשובתו של הרב צבי כהן ועוד אחרים שמים חמים עדיין שם מים עליהם אף כשאינם כשרים לנטילה ולכן כשחזרו לחומם הרי הם כשרים ככתחילה, משא"כ במים שנשנתו מראיתם בטל מהם שם מים וע"כ אין ליטול מהם גם כשחזרו למראיתם ורק מספק מקילים בכך. והוסיף ליישב גם את השאלה השנייה כיצד מברכים על נטילה שנוטל לו נכרי, דאין הברכה על מעשה הנטילה אלא על כך שידיו שלו עברו נטילה ולכך די בכח גברא אף של נכרי, והישראל יכול לברך על ידיו שלו.

בנוסף נשאל בגיליון של חודש אלול כיצד אפשר לברך על נטיל ידיים על מעשה הנטילה שנטל נוכרי לידיו של ישראל, ויש שרצו לתרץ ומהם הרב יהודה יוסברג דגם המעשה של מי שנוטלים נחשב למעשה וכחלק מהנטילה שראוי לברך עליו ולכן לא אכפת לו במה שנכרי עושה את הנטילה עצמה ואפשר לברך על הגשת הידיים של מי שנוטלים לו [וכדאמרינן במכות כא: דהניקף חייב כמו המקיף].

הזוכים בכרכי משנה ברורה

במדור לחידודי שמעתתא גליון 35

בסט משנה ברורה דרשו זכה:
הרב אברהם יהודה יוסברג ירושלים

בכרכי משנה ברורה זכ:
הרב שמואל ליבוביץ ממודיעין עילית
הרב משה חיים אדלר מאשדוד

בשמים יביאו קרונות מלאים עם ברכות, ויציגו אותן - הנה הברכות שאתה עשית. עומדים מלאכים מכל הכיוונים ובודקים כיצד נראית הברכה, מה היה בה, מה לא היה בה

כל ברכה איננה אמירה בעלמא ושלוש על ישראל. זו מציאות.

קשה להציג כיצד נראים הדברים שם בעולם ההוא, המושגים שלנו הם רק לפי העולם הזה, לכן אפשר לומר דוגמא מהעולם הזה. בשמים יביאו רכבות, קרונות מלאים עם ברכות - שתי מליון וחצי, ויציגו אותן - הנה הברכות שאתה עשית, בוא נראה. עומדים מלאכים מכל הכיוונים ובודקים כיצד נראית הברכה, מה היה בה, מה לא היה בה.

לא טוב, זו ברכה שלא שווה הרבה - סתם זרק מפיו [כלשון הרמב"ם - "זורק ברכה מפיו"]. ברכה אחרת נאמרה כהרף עין, בלי לב, בלי מוח, ללא מחשבה. ברכות השחר ברכות המצוות, ברכות הנהנין - כך מברכים לבוא עולם?

והוא יעמוד מהצד ויחשוב - הרי יכולתי לברך טוב יותר...

ה"חפץ חיים" זצ"ל היה אומר: כאשר יבוא אדם למעלה ויראה כיצד המלאכים אומרים קדושה - "והאופנים וחיות הקודש ברעש גדול מתנשאים לעומת שרפים לעומתם משבחים ואומרים", כיצד נראית שם 'קדושה' - יתפעל יבהל וישתומם, יאמר: אוי, געוואלד, הרי הייתה לי יכולת לומר פעמיים ביום את הקדושה כמו המלאכים! ואנו אומרים: "נקדש את שמך בעולם - כשם שמקדישים אותו בשמי מרום" - הננו אומרים את אותם מילים, אך האם גם באותה אימה ויראה, כמו המלאכים?

דברים פשוטים כל כך.

אבל - ממשיך הרב צדקה - מתוך שתי מליון וחצי הברכות יוצאו לפתע גם כמה מצוינות, כמו ברכת המזון של סעודה מפסקת תשמ"ה, אוהו! זו ברכת המזון! שווה מליונים! - מי הפריע לי לברך כך כל יום?!

שתי מליון וחצי ברכות - זה הרי ממש מבהיל. כמה חיזוק צריך לקחת מהדברים הללו.

מתוך "חי ראובן" - פרשת עקב.

רבי חיים ויטאל, תלמידו הגדול של האר"י הקדוש, עליו העיד רבו שכל תכלית היותו בעולם היא ללמוד עמו, אומר: עיקר השגת האדם בעולם, היא רוח הקודש. לפי הדרגות המופיעות בדברי רבי פנחס בן יאיר, הדרגה הגבוהה ביותר היא רוח הקודש ומעליה דרגת הנבואה. וכיצד משיגים רוח הקודש? - על ידי אמירת ברכות הנהנין בכוונה!

כך כותב, כאמור, רבי חיים ויטאל. אין לי השגות בדברים הללו, ואני אומר רק מה שכתוב.

שמעתי פעם מרבי יהודה צדקה זצ"ל, ראש ישיבת "פורת יוסף", שהציע שכל אחד יברך 'ברכה משולשת'. כוונתו היתה לכל יחטוף האדם את הברכה בבת אחת, אלא יחלק כל ברכה לשלושה חלקים: "ברוך אתה ה'" - אדון הכל, כאן יעצור לרגע וימשיך - "אלוקינו" - תקיף ובעל היכולות, שוב יעצור ויאמר - "מלך העולם", ורק לאחר מכן ימשיך ויסיים את הברכה. זו עצה מועילה לאדם לדעת למי הוא מברך. על זה אמרו חז"ל (סוטה ג): "כל העושה מצווה אחת בעולם הזה מקדמתו והולכת לפניו לעולם הבא". אם אדם לוקח מצווה אחת ומקיים אותה בשלמות בכל לבו ובכל נפשו, אזי המלאך של המצווה יהיה פרקליטו ליום הדין.

שמעתי דבר מתוך דרשה של רבי יהודה צדקה זצ"ל, ראש ישיבת פורת יוסף, שאילו לא באנו היום לכאן אלא בשביל לשמוע את דבריו - דינו.

הוא עשה חשבון פשוט: כמה ברכות אומר יהודי במשך החיים? מאה ברכות בכל יום, בשנה כמה? בעשר שנים ובשבעים שנה - למעלה משתיים וחצי מליון ברכות!

ה' יתן לנו חיים ובריאות ושלוש עד מאה ועשרים שנה, אבל החשבון הזה הוא לשבעים שנה, ואם חיים יותר - תהיה לנו כמות גדולה יותר של ברכות... אחרי מאה ועשרים נבוא למעלה ויתחילו להציג לפנינו את הברכות שאמרנו במשך שבעים שנה.